

Manon Giron
Ured državne uprave u
Primorsko–goranskoj županiji
Ured za prosvjetu, kulturu, informiranje,
šport i tehničku kulturu
Rijeka

UDK/ 37.01(094)(497.5–37 Grobniščina)
373.3(497.5–37 Grobniščina)(081)
Primljeno: 2001. godine
Pregledni članak / Review

OSNOVNO ŠKOLSTVO NA GROBNIŠĆINI U SVJETLU ZAKONSKIH PROPISA (1945.–2000.)

Autorica rada u svojem se istraživanju ovaj put odlučila za proučavanje razdoblja od 1945. godine do danas, s razloga što s vremenom postaje sve teže rekonstruirati odraz zakonskih propisa u samim školama jer ni škole nisu u obvezi čuvati arhivsku građu u beskonačnost. Raznim spajanjima škola i preseljenjima, novim imenovanjima ravnatelja moguće je da se pojedini dokumenti i izgube. Poplava zakona i drugih zakonskih propisa onemogućuje da se u ovom radu svi spomenu ili izmu u obzir. Stoga je izvršena selekcija bitnih zakona koji su izravno ili neizravno utjecali na razvoj osnovnih škola na Grobniščini¹⁾. Vremenska podjela na razdoblja izvedena je iz činjenice da su se, uz nove zakone, donosili i novi nastavni planovi i programi te se događale druge promjene.

Ključne riječi: osnovno školstvo, povijest školstva, zakonodavstvo (školstvo), Grobniščina, 1945.–2000. godine

¹⁾ Autorica se zahvaljuje ravnateljima osnovnih škola “Čavle” iz Čavala i “Jelenje–Dražice” iz Dražica na omogućivanju pristupa u školske pismohrane.

1. PRVO RAZDOBLJE

Vrijeme od 1945. do 1958. godine bilo je vrijeme formiranja i širenja odgojno–izobrazbenog sustava, a posebno obvezne osmogodišnje osnovne izobrazbe.

Brz napredak, osobito odlučan prijelaz na industrijalizaciju s prvim petogodišnjim planom, utjecao je na to da je Sabor NR Hrvatske donio 30. lipnja 1946. Zakon o sedmogodišnjem školovanju. Zakon je predviđao da se sedmogodišnje školovanje provodi u sedmogodišnjim školama (sedmoljetkama), nižim razredima gimnazije i osnovnoj školi.

Tako su se u razdoblju od 1946. do 1951. godine uglavnom otvarale sedmoljetke i spajale niže gimnazije (tamo gdje su prije rata bile građanske škole) s četverogodišnjim školama; Ministarstvo prosvjete je postavilo načela kako otvarati škole: tražilo se da imaju dosta učioničkog prostora, kabinete, praktikume, knjižnice i drugo te stručni nastavni kadar. A stručnog je nastavnog kadra nedostajalo.

Što se od 1945. godine događalo na Grobnišćini? Za područje školstva na Grobnišćini bio je u to doba zadužen NOO kotara Sušak, a samo područje su do 1945. pokrivale mnoge pučke škole koje su do 1945. godine doživljavale svoju transformaciju u okviru dvije matične škole: jedne u mjestu Čavle, a druge u mjestu Jelenje.

Nastava se na području današnje općine Jelenje počela održavati 1946. godine u Malim Dražicama, 16. svibnja 1945. godine u Ratuljama, u Trnovici 15. listopada 1946. godine, u Podhumu 1946., u Čavlina 11. lipnja 1945., na Orehovici početkom svibnja 1945. i u Pašcu također odmah nakon oslobođenja od okupatora, u Grobniku školske 1945./46. godine, a u Podrvnju tek školske 1948./49. godine. To su bili počeci rada u Federalnoj Hrvatskoj (Vlada Federalne Hrvatske formirana je 14. travnja 1945. godine), a zatim u Federalnoj Narodnoj Republici Hrvatskoj (29. studenoga 1945.). Ustav izglasan 31. siječnja 1946. godine donio je i prve zakonske odredbe koje su se odnosile na školstvo.

Tako je prema prethodno spomenutim promjenama školske 1946./47. godine osnovana *Narodna osnovna škola Cernik–Čavle* u kojoj se nastava odvijala od I. do IV. razreda. Zatim je uslijedila izmjena, pa je četverogodišnja škola prerasla 1950./51. školske godine u *Narodnu osnovnu školu Cernik–Čavle* u kojoj se nastava odvijala od I. do V. razreda. Već sljedeće školske 1951./52. godine škola prerasta u *Narodnu šesterorazrednu školu Cernik–Čavle*. Dakako, nastava se odvijala od prvoga do šestoga razreda.

Brz poslijeratni razvitak na svim područjima utjecao je na to da je plenum Centralnog komiteta Komunističke partije Jugoslavije u prosincu 1949. godine dao inicijativu da se sa sedmogodišnjeg obvezatnog školovanja prijeđe na osmogodišnje obvezatno školovanje. Na osnovi toga, Sabor Narodne Republike Hrvatske donio je 27. studenoga 1951. Zakon o osnovnim školama. Taj je zakon predviđao da se osmogodišnje školovanje provodi u narodnim osmogodišnjim školama i nižim razredima gimnazije. Ali, dok se nisu stvorili potrebni uvjeti za otvaranje osmogodišnjih škola, u pojedinim se okružjima obvezatno školovanje provodilo i dalje u narodnim šestogodišnjim školama koje su radile prema posebnom nastavnom planu i programu. Učenici iz tih škola mogli su prelaziti u odgovarajuće razrede osmogodišnje škole i niže razrede gimnazije uz polaganje dopunskih ispita. Učenici šestogodišnjih škola mogli su ići u neke niže stručne škole (samo u neke obrte). Zakon je istaknuo ulogu nastavnika, ne samo kao prosvjetnog nego i kao društvenog radnika. Uz svaku školu osniva se školski odbor koji pomaže školi u stvaranju što boljih uvjeta za rad.

Budući da se osmogodišnje škole nisu mogle otvarati u većem broju jer nije bilo potrebnih uvjeta, otvarale su se brzim tempom narodne šestogodišnje škole jer za njih nije bilo nekih većih ograničenja, a dizale su općeizobrazbenu razinu pučanstva.

Prerastanje šestogodišnjih škola u osnovne osmogodišnje škole narodni odbori kotara rješavali su na razne načine, držeći se uputa Republičkoga savjeta za prosvjetu koji je tražio ubrzano provođenje toga školovanja. Tako se svake godine otvarao idući viši razred u školama u kojima su za to postojale minimalne prostorne i kadrovske mogućnosti. Golem teret svaljen je na učitelje koji su vodili niže razrede, a u višim razredima predavali predmete prema afinitetu. Bilo je i osnovnih osmogodišnjih škola u kojima se nastavnički zbor sastojao od samo dva učitelja.

Na Grobnišćini se to odrazilo tako da je *Narodna šesterorazredna škola Cernik–Čavle* postojala i dalje, ali se školske 1954./55. godine u školi odvija nastava od I. do VII. razreda. Već sljedeće 1955./56. školske godine ista škola prelazi na osmogodišnje školovanje i mijenja naziv u *Narodna osmogodišnja škola Cernik–Čavle*.

2. DRUGO RAZDOBLJE

To je vrijeme od donošenja prvoga Zakona o osnovnoj školi, preko donošenja drugoga Zakona o osnovnoj školi u SR Hrvatskoj 1964. godine, do donošenja Zakona o odgoju i osnovnom obrazovanju SR Hrvatske.

Na stvaranje jedinstvene osmogodišnje škole u NR Hrvatskoj utjecalo je više čimbenika. Komisija za reformu školstva koju je imenovala Savezna narodna skupština 16. prosinca 1954. izradila je “Prijedlog sistema obrazovanja i vaspitanja u FNRJ”, na osnovi kojega je izrađen *Opći zakon o školstvu koji je donijelo Savezno vijeće Savezne narodne skupštine 25. lipnja 1958.* Pojedine republike bile su dužne uskladiti svoje zakone o školama s tim zakonom koji je predviđao jedinstvenu osmogodišnju školu u kojoj se ostvaruje obvezatno školovanje za djecu od 7 do 15 godina. Tako je Sabor NR Hrvatske donio 6. srpnja 1959. godine Zakon o osnovnoj školi.

Uoči donošenja Zakona o osnovnoj školi 1959. godine i spomenutih novosti, uslijedila je još jedna transformacija u kojoj se školske 1958./59. godine osniva *Narodna osmogodišnja škola Cernik–Čavle* kao središnja škola u sastavu koje počinje raditi područna škola *Narodna četverorazredna škola Grobnik*. Nastava od prvog do osmog razreda odvijala se u središnjoj školi, a u područnoj školi se odvijala nastava od I. do IV. razreda u kombiniranom odjeljenju.

Prema izvješću upravitelja *Osnovne škole Jelenje* Velimira Radetića iz siječnja 1959. godine pretvorene su, Odlukom NOO Sušak, šk. 1958./59. godine četverogodišnje osnovne škole Podhum, Ratulje i Rečina u odjeljenja *Osmogodišnje škole Jelenje*, što je i predviđao Zakon o osnovnim školama iz 1951. godine. Iz tog izvješća upravitelja škole u Jelenju vidi se da je škola imala Školski odbor i Školsku zadrugu. Sljedeće (1960./61.) školske godine u izvješću istog upravitelja stoji kako Školski odbor ima u svojem sastavu Komisiju za materijalna pitanja, Komisiju za socijalnu i zdravstvenu zaštitu učenika i Komisiju za rad školske kuhinje.

Nakon donošenja Zakona o osnovnoj školi, školske se 1959./60. godine, odlukom NOO Općine Sušak=Rijeka, osniva *Osnovna škola Čavle* kao matična škola s područnom školom *Grobnik*. Nastava se odvijala od prvoga do osmog razreda u matičnoj školi, a u područnoj školi u Grobniku u dva kombinirana odjeljenja (I. i II., i III. i IV. razred u kombinaciji).

I u školi u Čavlima postoji Školski odbor koji je 26. rujna 1960. godine donio *Pravila o organizaciji i radu Osnovne škole Čavle*. Pravila sadrže *Opće odredbe* koje se odnose na uvodne zakonske odredbe o pohađanju nastave, a *Posebne odredbe* govore o nazivu škole, određuju područje koje obuhvaća, osnivača, izvor financiranja, spominju već sistematizaciju radnih mjesta koju odobrava Savjet za prosvjetu Narodnog odbora općine na prijedlog školskog odbora, kućni red, godišnji plan rada, nastavničko vijeće, zajednicu učenika, Dan škole kao javnu smotru godišnjega rada učenika i nastavnika. Slijede članci o organima upravljanja: školskom odboru, nastavnom vijeću i upravite-

lju škole – u kojima se vrlo jasno određuju njihovi zadaci i mjesto. Zatim je tu dio o administraciji škole koju vodi tajnik škole (cjelokupno administrativno i materijalno financijsko poslovanje), a za svoj rad je odgovoran upravitelj škole. Završnim odredbama je određeno da Pravila stupaju na snagu danom odobrenja od Savjeta za prosvjetu Narodnog odbora općine Sušak koji je ta Pravila usvojio 1. rujna 1960., a dopis potvrde školi ima nadnevak od 14. siječnja 1961. godine.

Dvije godine kasnije Narodni odbor općine Rijeka, Kotar Rijeka, Odjel za društvene službe, upućuje *Osnovnu školu Čavle* kako treba sastaviti spomenuta pravila. U napatku kako treba izgledati *raspored materije* vide se prvi obrisi budućega statuta škole:

- I. Opće odredbe,
- II. Zadaci,
- III. Organi upravljanja,
- IV. Organizacija rada i života škole,
- V. Nastavnici,
- VI. Financijska sredstva za rad škole,
- VII. Sistematizacija radnog mjesta,
- VIII. Osobni dohoci službenika i radnika,
- IX. Administracija škole,
- X. Ostale odredbe (koje obuhvaćaju odredbe o disciplinskoj i materijalnoj odgovornosti službenika i radnika i o radnom odnosu),
- XI. Završne odredbe.

Uslijedilo je donošenje novih pravila.

Na osnovi Zakona o osnovnoj školi i Uputstva za provedbu Uredbe o požarnoj preventivnoj zaštiti Školski je odbor *Osnovne škole Čavle* 4. studenoga 1962. godine propisao *Pravilnik* o preventivnoj zaštiti. *Pravilnik* je obuhvaćao požarno–preventivne mjere koje je trebalo poduzeti radi sprečavanja požara, načine gašenja požara te sve radnje koje je trebalo poduzimati da se već nastali požar što prije lokalizira i ugasi.

Pravila škole donesena su i u *Osnovnoj školi Jelenje*, ali već tijekom šk. godine 1961./62., a potvrdio ih je Narodni odbor Kotara Rijeka, Odjel za prosvjetu i kulturu NOO Rijeka.

Rješenje o Osnovnoj školi Jelenje u Jelenju kao samostalnoj društvenoj ustanovi koja ima svojstvo pravne osobe sa sjedištem u Jelenju i područnim odjeljenjima u Ratuljama, Trnovici i Podhumu doneseno je relativno kasno prema školi u Čavlima. Narodni odbor općine Rijeka je na svojoj sjednici Općinskog vijeća i sjednici Vijeća proizvođača 18. svibnja 1963. godine donio

spomenuto rješenje. U njemu su navedeni naziv škole, sjedište, zadaci škole, školsko područje, upravljanje školom (školski odbor, nastavničko vijeće i upravitelj škole), izvor financiranja i nadzor nad zakonitošću rada.

2.1. Vrijeme praktične provedbe jedinstvene osnovne škole

Ustav iz 1963. godine predviđao je izobrazbu kao sastavni dio socijalnog i ekonomskog razvoja i, u duhu započetoga procesa decentralizacije, izobrazba je prešla u djelokrug republika i pokrajina, došlo je do konstituiranja škole kao samoupravne i samostalne radne organizacije koja je imala posebno društveno značenje. Osnovna škola je u ovom razdoblju postala i “iznutra” cjelovitija i organiziranija kao pedagoška ustanova. U tom vremenu dobiva svoju vlastitost.

Te ustavne promjene uzrokovale su i donošenje Zakona o financiranju obrazovanja (Savezna skupština 1960. g.), osnivanje zajednica izobrazbe 1966. godine i Zakon o privremenom financiranju odgoja i obrazovanja u SR Hrvatskoj 1968. godine te Zakon o financiranju odgoja i obrazovanja u SRH godine 1969. U smislu novih društveno–ekonomskih odnosa dolazi do jačega financijskog osamostaljivanja škole, uveden je sustav raspodjele dohotka, izvori financiranja postaju autonomni i stabilni. Počinje proces odvajanja škole od države. U svim društveno–političkim zajednicama postojala su prosvjetno–kulturna vijeća u kojima su radni ljudi iz odgojno–izobrazbenih organizacija, preko svojih predstavnika, sudjelovali u odlučivanju o svim bitnim pitanjima svojega rada. Osnivale su se i zajednice škola kao samoupravne asocijacije škola kao radnih organizacija (godine 1966. Zajednica osnovnih škola SR Hrvatske), Zakon o osnovnoj školi izmijenjen je i dopunjen u tom smislu 1964., a škola se tretirala kao samostalna i samoupravna radna organizacija. Nastavni plan i program također je dopunjavao 1964. (Donesen je godišnji plan obvezatnih sati; matematika, hrvatsko–srpski jezik i tehnički odgoj dobivaju više sati; gradivo je dijeljeno po dobnim fazama: I.–III., IV.–V., VI.–VIII. razred ponovno se dijeli i po razredima; opsežnija su objašnjenja za provedbu programa). U škole se uvodi pedagoško–psihološka služba; prosvjetno–pedagoška služba u suradnji sa zajednicama osnovnih škola izravno je u službi mijenjanja i razvoja školske prakse.

Temeljem Osnovnoga zakona o financiranju školstva te Pravila o organizaciji i radu *Osnovne škole Čavle*, Školski odbor na prijedlog radnog kolektiva 17. travnja 1964. godine donosi *Pravilnik o raspodjeli osobnih dohodaka* koji sadrži *osnovne odredbe, osnovne dužnosti i obveze zaposlenog osoblja, oblike rada i radno vrijeme zaposlenog osoblja te strukturu osobnih dohodaka*; istoga dana donosi *Pravilnik o formiranju i raspodjeli ukupnog prihoda Osnovne*

škole Čavle koji sadrži osnovne odredbe, prihode škole, raspodjelu ukupnog prihoda, raspodjelu ličnog dohotka i fondove škole.

Na temelju zakona o osnovnoj školi *Radna zajednica Osnovne škole Čavle*, na sjednici održanoj 5. veljače 1965. godine, donijela je *Statut*. Taj prvi put donesen statut škole zadržavao je u sebi sve ono što su donijele promjene u društvu. Tako on, osim *Uvoda* sadrži *Opće odredbe, Odgojno–obrazovnu strukturu (nastava, slobodne aktivnosti i učeničke organizacije, fizički i zdravstveni odgoj, kulturna i javna djelatnost), Organizaciju rada i života škole (unutrašnja organizacija, nastavnici, učenici, Zajednica doma i škole, Tajništvo), Međusobne radne odnose, Upravljanje školom (Radna zajednica, Upravni odbor, direktor škole, Savjet škole), Stručne organe (nastavničko vijeće, razredno vijeće, razrednik, stručni aktiv, školski pedagog), Stjecanje sredstava za rad i njihovu raspodjelu, Društveno–političke organizacije u školi i Prelazne i završne odredbe.*

Temeljem Osnovnog zakona o utvrđivanju i raspodjeli dohotka u radnim organizacijama (Sl. list SFRJ 32/68.), Zakon o knjigovodstvu radnih organizacija (Sl. list 48/68.), Uputstva o sadržaju pojedinih konta u kontnom planu za radne organizacije koje vrše djelatnost društvenih službi (NN 7/69.) i pravilnika o utvrđivanju i raspodjeli ukupnog prihoda i dohotka, Radna organizacija Osnovne škole Čavle donijela je 15. studenoga 1971. godine *Pravilnik o organizaciji i načinu vođenja knjigovodstva*. Taj je *Pravilnik* imao opće odredbe, predviđao organizaciju i način vođenja knjigovodstva, poslovnih knjiga i dokumenata, osobe odgovorne za rad u knjigovodstvu, rokove i način upoznavanja radnih ljudi s rezultatima rada škole, rokove čuvanja poslovnih knjiga i dokumenata, inventarizaciju, kalkulacije, utvrđivanje analitičkog kontnog plana te prijelazne i završne odredbe.

Izgradnjom dviju novih zgrada u Jelenju i Dražicama 1971. godine stavljene su izvan uporabe školske zgrade u Jelenju, Ratuljama, Trnovici i Podhumu. *Rješenjem* Okružnog privrednog suda u Rijeci škola u Jelenju mijenja 14. veljače 1972. godine ime u *Osnovna škola “10. svibanj” Jelenje–Dražice*.

Životni tijekovi u zemlji i svijetu, napredak znanosti, tehnike i tehnologije zahtijevali su daljnje usavršavanje škole. U to vrijeme donesena je Rezolucija Savezne skupštine o razvoju odgoja i obrazovanja na samoupravnoj osnovi (1971. godine), zatim Rezolucija Drugog kongresa samoupravljača Jugoslavije (1971. godine), Ustav (1974. godine), Zakon o udruženom radu (1976. godine), mijenjali su se propisi o samoupravnom organiziranju (1974. godine). Uslijedile su društvene promjene za puni samoupravni društveni preobražaj sustava odgoja i izobrazbe.

Sve su se te novosti odrazile opet i na škole na Grobnišćini.

Na osnovi Zakona o samoupravnim sporazumima i društvenim dogovorima o raspoređivanju dohotka i raspodjeli sredstava za osobne dohotke (NN 34 i 56/71.), u skladu s odredbama općega društvenoga dogovora o raspoređivanju dohotka i raspodjeli sredstava za osobne dohotke (NN 17/72.) osnovne škole, osnovne specijalne škole, osnovne muzičke škole i stručne službene zajednice za financiranje osnovne izobrazbe kao organizacija udruženog rada, zaključili su radnici *Osnovne škole Čavle Samoupravni sporazum o osnovama i mjerilima za raspoređivanje dohotka i raspodjelu sredstava za osobne dohotke*.

Radna zajednica Škole donijela je 27. ožujka 1973. *Pravilnik o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u Osnovnoj školi Čavle i Poslovnik o radu radničke kontrole Osnovne škole Čavle*.

Iste 1973. godine Zbor radnih ljudi *Osnovne škole Čavle* izglasao je i *Samoupravni sporazum o međusobnim odnosima radnika u udruženom radu*. Uslijedilo je izglasavanje *Samoupravnog sporazuma o obaveznom primanju pripravnika*.

Na temelju zakona o konstituiranju i upisu u sudski registar organizacija udruženog rada (Sl. list SFRJ 22/73.), radnici *Osnovne škole Čavle* iz Čavala na svojem zboru radnika donijeli su *Statutarnu odluku* da svoju radnu organizaciju udruže uz pomoć *Samoupravnog sporazuma sa drugim srodnim radnim organizacijama u Zajednicu udruženog rada osnovnih škola Rijeka* koja će obavljati Samoupravnim sporazumom predviđene društvene i zajedničke poslove.

Ubrzo zatim, 18. ožujka 1974. godine, promjenom Ustava i donošenjem novog Zakona o osnovnoj školi 1973., radnici su na *zboru radnika* donijeli novi *Statut*.

I radnici *Osnovne škole "10. svibanj" Jelenje–Dražice* postupili su na isti način 28. ožujka 1974. godine te donijeli svoj prvi *Statut* škole.

U rujnu 1974. godine djelatnici Osnovne škole u Čavlima izglasali su *Pravilnik o dežurstvu nastavnika i učenika škole*.

Godine 1975. slijedi donošenje akata propisanih Statutom škole. Tako Zbor radnih ljudi donosi *Pravilnik o pedagoškim mjerama, Pravilnik o stručnom usavršavanju nastavnika–pripravnika i polaganju stručnog ispita*.

Ni godine 1976. nije izostalo dopunjavanje uzajamnih odnosa u školi, pa se tako donosi *Samoupravni sporazum o rješavanju stambenih potreba radnika i Pravilnik o radu mlječne kuhinje*.

Zanimljivo je da donošenjem zakona o osnovnoj školi iz 1974. godine i Zakona o udruženom radu iz 1976. godine radnici *Osnovne škole "10. svibanj" Jelenje–Dražice*, zajedno s predstavnicima društvene zajednice, donose, referendumom 20. listopada 1978. godine, *Statut* kojim je škola *samoupravna*

samostalna radna organizacija koja u svom sastavu nema osnovnih organizacija.

Tijekom školske 1976./77. godine, tj. 1. srpnja 1977. *Osnovna škola Čavle* mijenja naziv u *Osnovna škola "Petorica streljanih" Čavle, s područnom školom Grobnik*, a na prijedlog organizacije UBNOR–a Mjesne zajednice Cer-nik–Čavle.

Početak osamdesetih godina donosi se Zakon o odgoju i osnovnom obrazovanju, pa se radnici Osnovne škole "10. svibanj" izjašnjavaju na referendumu 13. ožujka 1981. godine i usklađuju s novim spomenutim Zakonom, ne izostavljajući pritom vrijedeći Zakon o udruženom radu iz 1976. godine. Već iste godine, 24. prosinca, Zbor radnih ljudi iste škole donio je na referendumu *Statutarnu odluku o izmjeni i dopuni Statuta Osnovne škole "10. svibanj" Jelenje–Dražice.*

3. TREĆE RAZDOBLJE – VRIJEME OSAMDESETIH GODINA

Bilo je to razdoblje donošenja novoga Zakona o odgoju i osnovnom obrazovanju SR Hrvatske i provođenja reforme odgoja i izobrazbe.

U skladu s tim, pozivajući se na Zakon o udruženom radu, radnici *Osnovne škole "10. svibanj" Jelenje–Dražice* donijeli su, na referendumu 26. listopada 1984. godine, još jedanput *Statut* svoje škole. Statut ima 375 članaka i u osnovnoj odredbi kaže da je *Osnovna škola "10. svibanj" Jelenje–Dražice* *ovim statutom samostalno i ravnopravno uređuje organizacione, društvene, ekonomske i druge samoupravne odnose u skladu sa zakonom.*

Isto tako, savjet škole u Čavlima donosi 26. prosinca 1989. godine *Pravilnik o računovodstvu*, a odmah zatim već 6. ožujka 1990. *Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o računovodstvu*. Iste godine, 25. listopada, zbor radnika *Osnovne škole Petorica streljanih* u Čavlima donosi *Pravilnik o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u školi*. Mjesec dana prije toga zbor radnika je 27. rujna 1990., prema Zakonu o osnovnim pravima iz radnog odnosa, Zakonu o radnim odnosima i Statutu Škole, izglasao *Pravilnik o radnom odnosu.*

Pozivajući se još uvijek na Zakon o udruženom radu i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o odgoju i obrazovanju iz 1989. godine, radnici *Osnovne škole "10. svibanj" Jelenje–Dražice*, na referendumu održanom 12. siječnja 1990. godine, donijeli su *Statut* svoje osnovne škole koja se definira kao *samostalna, samoupravna organizacija radnika, povezanih zajedničkim interesima u procesu rada odgoja i obrazovanja*. Za razliku od statuta iz 1984. godine, ovaj je statut imao 344 članka.

4. RAZDOBLJE: ŠKOLSTVO NA GROBNIŠĆINI NAKON DEMOKRATSKIH PROMJENA

Nakon dolaska nove demokratske vlasti valjalo je odmah ispraviti neke krupnije pogreške i zablude u prijašnjem zakonskom reguliranju odgoja i izobrazbe.

Prvi sustavni zakon, donesen neposredno nakon stupanja na snagu Ustava Republike Hrvatske, bio je Zakon o osnovnom školstvu (Narodne novine 59/90.). Taj propis donio je mnoga nova i primjerena rješenja, primjerice rasteretiti nastavni plan osnovne škole, izvršiti deideologizaciju škole, ciljeva i zadataka odgoja i izobrazbe i odgojno–izobrazbenih sadržaja te rasteretiti programske sadržaje u svim nastavnim predmetima. No, tijekom 1991. godine doneseni su i objavljeni mnogi podzakonski akti: pravilnici, naredbe i upute. A sve zakone i podzakonske akte trebalo je i treba dosljedno primjenjivati.

Temeljem novoga Zakona o osnovnom školstvu iz 1990. godine radnici *Osnovne škole Čavle* izglasali su referendumom 4. ožujka 1991. godine novi *Statut*. U tom *Statutu* kaže se u jednom članku da u školi postoje ovi opći akti:

1. *Statut,*
2. *Pravilnik o radnom odnosu,*
3. *Pravilnik o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta,*
4. *Pravilnik o doškolovanju, stručnom usavršavanju te polaganju stručnog ispita,*
5. *Pravilnik o ostvarivanju, utvrđivanju i raspodjeli ukupnog prihoda, dohotka i dobiti,*
6. *Pravilnik o osnovama i mjerilima raspodjele sredstava za osobne dohotke,*
7. *Pravilnik o osnovama i kriterijima za utvrđivanje naknada radnicima na teret materijalnih troškova,*
8. *Pravilnik o osnovama formiranja i osnovama i kriterijima korištenja sredstava zajedničke potrošnje opće namjene,*
9. *Pravilnik o naknadi materijalne štete u Školi,*
10. *Pravilnik o zaštiti na radu,*
11. *Pravilnik o zaštiti od požara,*
12. *Pravilnik o računovodstvu,*
13. *Pravilnik o amortizaciji,*
14. *Pravilnik o revalorizaciji,*
15. *Pravilnik o načinu evidentiranja i rokovima otpisivanja sitnog inventara,*
16. *Pravilnik o pedagoškim mjerama,*
17. *Pravilnik o kućnom redu Škole,*
18. *Pravilnik o radu školske kuhinje,*

19. *Pravilnik o radu Školskog odbora,*
 20. *Pravilnik o radu učiteljskog vijeća.*
- Sve opće akte, osim Statuta, donosio je školski odbor.*

Nova organizacija škole i usklađivanje akata trebalo je uslijediti u roku od 30 dana.

Sigurno je da se taj rok nije mogao poštivati, pa je tako školski odbor istog dana (16. rujna 1991.) donio *Pravilnik o izmjenama Pravilnika o računovodstvu i Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u školi.*

Školski odbor iste škole donosi u rujnu 1993. godine *Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu i sistematizaciji radnih mjesta u školi.*

Taj Statut i Pravilnik ostaju na snazi do donošenja novog Statuta 1995. godine koji je za sobom povukao donošenje drugih novih općih akata, pa tako treći put u četiri godine školski odbor izglasava, u prosincu 1995. godine, *Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu i sistematizaciji radnih mjesta u školi.*

Sad škola ima sljedeće akte:

1. *Statut,*
2. *Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada Škole,*
3. *Pravilnik o radnom odnosu,*
4. *Pravilnik o plaćama i naknadama plaća i ostalim materijalnim pravima djelatnika,*
5. *Pravilnik o računovodstvu i financijskom poslovanju,*
6. *Pravilnik o pedagoškim mjerama,*
7. *Pravilnik o zaštiti od požara,*
8. *Pravilnik o zaštiti na radu,*
9. *Pravilnik o kućnom redu,*
10. *Pravilnik o polaganju popravnih ispita,*
11. *Pravilnik o naknadi materijalne štete u Školi,*
12. *Pravilnik o radu školske kuhinje,*
13. *Pravilnik o evidenciji, čuvanju, korištenju, odabiranju i izlučivanju arhivske i registraturne građe,*
14. *Poslovnik o radu Školskog odbora,*
15. *Poslovnik o radu Učiteljskog vijeća i drugih stručnih tijela u Školi,*
16. *Poslovnik o radu Vijeća doma i škole.*

Prateći odraz zakonskih propisa na području Jelenje–Dražice, možemo vidjeti da radnici *Osnovne škole "10. svibanj"* donose 6. ožujka 1991. godine novi *Statut*, usklađen s novim Zakonom o osnovnom školstvu; dakle, dva dana

nakon osnovne škole u Čavlima, s osnovnom odrednicom kako tim *Statutom uređuju djelatnost, organizaciju, ekonomske i radne odnose u skladu sa Zakonom*. Taj je Statut imao 185 članaka, dakle, upola manje prema onom donesenom 1990. godine.

Rješenjem Okružnog privrednog suda u Rijeci škola 9. ožujka 1992. godine, nakon dvadeset godina, mijenja ime u *Osnovna škola "Jelenje–Dražice" – Dražice*.

Godine 1993. Sabor Republike Hrvatske izglasava Zakon o ustanovama, pa tako kao i škola u Čavlima, i upravni odbor *Osnovne škole "Jelenje–Dražice"*, nakon pribavljene suglasnosti Ministarstva prosvjete i športa, donosi 15. studenog 1995. godine novi *Statut* u kojem se, nakon dugo vremena, izriječno kaže da je osnivač i vlasnik škole Republika Hrvatska. Statut je razmjerno kraći u odnosu na prethodni i ima samo 102 članka. U njemu se kaže da škola u Dražicama ima sljedeće opće akte:

1. *Statut,*
2. *Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada škole,*
3. *Pravilnik o radnim odnosima,*
4. *Pravilnik o stegovnoj odgovornosti,*
5. *Pravilnik o plaćama i naknadama plaće i ostalim materijalnim pravima djelatnika,*
6. *Pravilnik o računovodstvu i financijskom poslovanju,*
7. *Pravilnik o pohvalama, nagradama i pedagoškim mjerama,*
8. *Pravilnik o zaštiti od požara,*
9. *Pravilnik o zaštiti na radu,*
10. *Pravilnik o kućnom redu,*
11. *Poslovnik o radu Školskog odbora,*
12. *Poslovnik o radu Učiteljskog vijeća i drugih stručnih tijela Škole*

te druge opće akte koje donosi školski odbor, sukladno zakonu, propisu donesenom na temelju zakona i spomenutom Statutu.

Nakon što je 1995. godine donesen Zakon o radu i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o osnovnom školstvu, 1996. godine školski odbor je, na svojoj sjednici 30. studenoga 1998. godine, donio pročišćeni tekst *Statuta*, ne povećavajući i ne smanjujući broj članaka (također 102 članka).

IZVORI:

1. Blaženčić, Ante: *Razvoj osnovnog školstva u SR Hrvatskoj od oslobođenja do stvaranja jedinstvene osmogodišnje škole*. U: *Trideset godina naše pedagogije i školstva* (Referati sa simpozija), Pedagoško–književni zbor, Zagreb, 1976., str. 58–68
2. Franković, Dragutin: *Povijest školstva i pedagogije u Hrvatskoj*, Pedagoško–književni zbor, Zagreb, 1958.
3. Jakopović, mr. Stjepan: *Izmjene i dopune nastavnog plana i programa osnovne škole, Život i škola*, god. 40, Zagreb, 1991., str. 157–164
4. Mavrović, Miranda: *Radni odnosi u osnovnom obrazovanju u SR Hrvatskoj* (diplomski rad), Sveučilište “Velimir Bakarić” u Rijeci, Pravni fakultet, Rijeka, 1988.
5. Ostanek, France: *Šolski sistemi na Slovenskem v obdobju 1774 do 1963, Šolska kronika*, God. 8=XXXII, Ljubljana, 1999., str. 51–72
6. Pičuljan, Zoran: *Legislativno uređenje sustava srednjeg školstva u Republici Hrvatskoj, Život i škola*, god. 41, Zagreb, 1992., str. 159–176
7. Puževski, dr. Valentin: *Pregled razvoja osnovne škole u Hrvatskoj, Život i škola*, god. 37, Osijek, 1988., str. 417–436
8. Vrgoč, prof. dr. Hrvoje: *Školstvo Republike Hrvatske u izvanrednim uvjetima, Život i škola*, god. 40, Zagreb, 1991., str. 309–322

PRIMARY SCHOOL EDUCATION IN GROBNIŠĆINA IN THE LIGHT OF REGULATIONS (1945–2000)

(Summary)

All the texts published on Grobnišćina school so far have been the listing of a series of facts on what has been happening to primary school education in Grobnišćina. Such an approach has lacked a reference to regulations that have been essential in bringing about the changes concerning the organisation and curricula of schools.

What laws have been passed that have affected primary school education?

The author of this paper this time decided to study the period from 1945 to the present, because, as time passed, it is more difficult to reconstruct the effect of regulations in the schools themselves, because schools are not required to keep records indefinitely, so, by the integration of schools and by the appointing of new principals, it is very likely that certain documents will get lost.

What has happened in Grobnišćina since 1945? Schooling started in the region of the present–day district of Jelenje in 1946 in Mala Dražica, on the 16th

May 1945 in Ratulje, in Trnovica on the 15th October 1946, in Podhum in 1946, in Čavli on 11th June 1945, in Orehovica at the beginning of May 1945 and in Pašac also just after liberation of the country. That was the beginning of the work in Federal Croatia (the Government of Federal Croatia was established on 4th April 1945); later in the Federative Peoples' Republic of Croatia (29th November 1945). The Constitution adopted on 31st January 1946 included the first laws relating to education.

Since then many laws and rules have been passed. Who passed them, where they are published and how they are carried out in the Grobniščina schools will be elaborated by the author in her paper.